

George Iarosevici

MANUAL DE VIOLONCEL

Volumul I

Cuprins

Scurtă biografie a autorului	5
Prefață	9
Partea I - Îndrumări metodice	10
Despre posibilitățile de realizare ale începătorului	10
Adaptarea instrumentului	12
Poziția instrumentului - Considerații generale	12
Descrierea poziției instrumentului	12
Dispoziția degetelor pe arcuș. Apucarea arcușului	13
Despre conducerea arcușului	13
Explicația semnelor convenționale	13
Capitolul I - Coarde libere	16
Exerciții pe coarde libere	16
Détaché elementar	17
Trăsături ritmizate	18
Primele exerciții de duble coarde	22
Trecerea de pe o coardă pe alta	22
Treceri non-legato. Treceri în duble coarde	23
Capitolul II - Mâna stângă	27
Capitolul III - Despre intonația funcțională	28
Capitolul IV - Dispoziția degetelor pe coarde	31
Capitolul V - Organizarea și igiena studiului individual	44
Partea a II-a	
Capitolul I - Mâna mică	45
Capitolul II - Mâna mare inferioară	74
Capitolul III - Mâna mare superioară	86
Capitolul IV - Studii de sinteză Mâna mică, mâna mare inferioară și superioară)	91

Partea I

ÎNDRUMĂRI METODICE

Despre posibilitățile de realizare ale începătorului

Aceste posibilități, deseori subapreciate de pedagogia instrumentală de tip vechi, sunt mai mari decât s-ar crede.

Dezvoltarea tehnicii are loc în condiții optime mai ales în perioada celei de a doua copilării, adică între 6-7 și 14 ani, când organismul în plină dezvoltare este deosebit de receptiv pentru orice deprindere de natură manuală. Musculatura și ligamentele încă elastice, sistemul nervos impresionabil, resursele suficiente pentru refacerea rapidă a celulei nervoase epuizate, toate acestea favorizează în mod deosebit însușirea mișcărilor complicate, necesare execuției instrumentale.

Procesul instructiv-educativ va acorda în această perioadă o oarecare precădere domeniului tehnic, fără a neglija desigur latura artistică, în special a aceleia care nu depășește înțelegerea copilului.

În consecință, vom căuta să folosim perioada de maximă receptivitate în modul cât mai rațional și eficient.

Intrând în perioada adolescenței înarmat cu un bagaj solid de deprinderi tehnice și cu o oarecare experiență în domeniul interpretării, copilul va avea la îndemână tot ce îi trebuie pentru exteriorizarea (transpunerea în sunete a) impulsurilor de interpretare, care apar de obicei în perioada adolescenței.

Din cele expuse mai sus reiese poziția pedagogului, nivelul și direcția exigențelor sale față de elev, ce anume e dator pedagogul să facă și ce realizări poate să pretindă din partea elevului fără a suprasolicita resursele sale de asimilare și înțelegere.

Pentru realizarea unui progres rapid din partea începătorului din primul an de studii, pedagogul va trebui să-și organizeze munca vizând următoarele obiective:

1. Simplificarea la maximum a principiilor de bază ale tehnicii prin deslușirea (identificarea) lor din însuși complexul jocului instrumental, delimitarea clară și predarea minuțioasă a mișcărilor elementare care, o dată asimilate temeinic, determină la rândul lor o justă funcționare a întregului complex de mișcări adiacente.

2. Explicarea obligatorie și cauzală a fiecărei mișcări.

3. Justificarea valabilă a fiecărei recomandări făcute elevului, a fiecărei cerințe față de el, folosindu-se firește limbajul (terminologia) adecvat vârstei și pretențiile pe care pedagogul trebuie să le formuleze clar, astfel ca ele să intre în conștiința elevului drept ceva normal, de la sine înțeles.

4. În cursul primului an de studii aceste exigențe se reduc la :

a. Poziția corectă a corpului.

b. Poziția corectă a instrumentului.

c. Pozarea corectă a ambelor mâini.

d. Execuția corectă a mișcărilor mâinii drepte în vederea conducerii arcușului.

e. Execuția corectă a mișcărilor de articulație ale degetelor mâinii stângi.

f. Justețea intonației.

g. Sunetul clar și (pe cât se poate) lipsit de zgomote.

h. Metrica constantă, fără oscilații, atât în limitele unei măsuri, cât și de-a lungul întregului studiu sau a pieselor.

Capitolul I

COARDE LIBERE

În cursul primelor ședințe, până la apariția primelor semne de automatism în conducerea arcușului, vom evita coardele *La* și *Do*. Aceasta este necesar deoarece pe coarda *La*, musculatura umărului și a brațului este angajată mai intens, fapt care va provoca pe cale reflexă tensiuni neproductive, inutile, în antebraț sau în mână, iar pe coarda *Do* torsiunea de corectare a încheieturii (pentru menținerea unghiului drept) fiind mai pronunțată, va provoca de asemenea tensiuni neproductive în braț, acționând astfel defavorabil asupra stabilirii automatismului mișcărilor elementare.

Primele trăsături le vom începe deci pe coarda *Re* sau *Sol*.

Pentru aceasta, elevul va aplica arcușul pe coardă la vârf, controlând poziția fiecărui deget în parte. Se va controla apoi ținuta brațului, în special aceea a cotului, care în caz că este ridicat, va produce imediat o înțepenire generală a brațului. Pentru a evita ridicarea cotului, vom localiza la periferie efortul (de altfel minimal) de apăsare, recomandând elevului să apese ușor pe baghetă cu degetul 1, prin tendința lui de îndoire în articulația întâi (de bază), concomitent cu o ușoară apăsare în sens contrar (în sus), exercitată de către degetul mare.

Fixând atenția elevului asupra acestor apăsări periferice, vom obține în mod automat degajarea întregii musculaturi a brațului. Foarte important este ca apăsarea degetului 1 să fie activă, adică realizată prin încordarea mușchiului adductor indici și nu printr-o transmitere inertă, de apăsare, a cărei sursă rezidă în braț.

Acum elevul poate începe să deplaseze arcușul spre talon, având atenția îndreptată deocamdată numai asupra mișcării de flexiune laterală a încheieturii. Încheietura începe să se îndoie, după cum s-a arătat mai sus, după parcurgerea aproximativ a unei treimi din lungimea arcușului și va începe să se îndrepte imediat după ce arcușul a pornit în jos. Această flexiune laterală se va eșalona deci aproximativ pe 2/3 din lungimea arcușului.

După ce ținuta degetelor a fost întrucâtva asimilată de elev, vom adăuga și cea de-a doua mișcare de corectare (îndoirea degetelor pentru păstrarea unghiului de aplecare).

Se recomandă ca exercițiile pe coardele libere să fie precedate de câteva exerciții de apucare a arcușului, susținut de pedagog în poziție orizontală în fața elevului.

Este bine ca primele ședințe să fie scindate în mai multe reprize scurte pentru ca elevul să se poată odihni și pentru a-i înlesni asimilarea mișcărilor, care câștigă foarte mult prin reluarea lor după o scurtă pauză.

Este necesar ca elevul să plece de la prima ședință numai după ce a înțeles deplin esența mișcărilor elementare. În caz contrar, vom interzice deocamdată orice fel de exerciții acasă.

Exerciții pe coarde libere

Aceste exerciții sau altele similare, se vor lucra zilnic fără note, până la fixarea poziției degetelor pe arcuș și până la stabilirea automatismului în conducerea lui.

În clasă, pedagogul va observa atent fiecare mișcare a brațului și a degetelor, oprind elevul de îndată ce dispoziția degetelor s-a modificat (prin deplasare) sau dacă observă o mișcare greșită.

La început, arcușul va fi oprit pe coardă după fiecare trăsătură pentru verificarea

Capitolul II

MÂNA STÂNGĂ

Spre deosebire de ceea ce este caracteristic pentru tehnica mâinii drepte, care învață să se supună legilor dictate de elasticitate a baghetei și părului arcușului, de necesitatea de a-l conduce paralel cu călușul etc., mâna stângă tinde să stăpânească coardele și acționează întotdeauna activ asupra lor.

De aceea munca asupra mâinii stângi nu prezintă atâtea probleme de domeniu motric, dificultățile principale grupându-se în jurul problemei de intonație.

Mișcările elementare care stau la baza tehnicii mâinii stângi sunt următoarele:

a. Mișcarea de ridicare și de coborâre a degetelor, care se realizează cu ajutorul mușchilor abductori și adductori plasați în palmă și antebraț;

b. Mișcarea de răsfrângere a degetelor, prin care ele se depărtează lateral unul de altul. Musculatura care acționează aici constă din mușchii lumbricales, interossei, abductor digiti minimi și abductor indicis;

Este important de știut că această musculatură este relativ slabă, prezentând de aceea (îndeosebi la copii) pericol de crampe și inflamații, din care cauză pedagogul trebuie să fie foarte atent în cursul primelor 2—3 luni de studii la orice manifestare de oboseală, care se anunță totdeauna prin dureri. Vom întreba mereu elevul dacă și unde îl doare și vom întrerupe lecția imediat ce apare durere în palmă. În cursul primelor ședințe sunt frecvente mici dureri și în regiunea articulației umărului (mușchiul deltoid), urmare a tensiunii moderate dar neîntrerupte în acest mușchi, care susține brațul în suspensie, cu cotul depărtat de corp. Aceste dureri nu constituie un simptom alarmant întrucât deltoidul este totdeauna bine dezvoltat. Firește că și aici trebuie să ne ferim de obosirea excesivă a lui.

c. Mișcarea de deplasare a mâinii de-a lungul gâtului violoncelului (așa-numitul *démarché* sau schimb de poziție).

Ea se realizează aproape integral cu ajutorul mușchilor biceps, respectiv triceps, cum și a unei părți din sistemul muscular al antebrațului. Această mișcare va forma obiectul studiilor în anul II. În consecință ea va fi tratată ulterior.

*

Din capitolul următor, rezervat intonației, vom vedea că intonația elementară se bazează, la toate instrumentele cu coarde, pe intervale de secundă mică și secundă mare. De aceea, înainte de a se aborda exercițiile cu mâna stângă, elevul trebuie să cunoască bine aceste două intervale.

Asimilarea lor se va face concomitent cu exercițiile pe coarde libere. Elevul va trebui:

1. Să recunoască și să identifice (prin numirea sunetelor auzite) secunde mari și mici în orice registru.

2. Să reproducă vocal intervalele (intonate la pian sau violoncel).

3. Să formeze singur (vocal) intervalele, pornind de la un sunet dat de profesor. Aceste exerciții de formare se recomandă atât în sus, cât și în jos de la sunetul dat.

Capitolul IV

DISPOZIȚIA DEGETELOR PE COARDE. MÂNA MICĂ (DISPOZIȚIA CROMATICĂ A DEGETELOR)

Dispoziția elementară naturală a degetelor pe coardă, care constituie punctul de plecare în munca începătorului, este aceea la care degetele se aplică la intervale de un semiton unul de altul, degetul întâi fiind plasat la un interval de secundă mare de la coarda liberă.

Degetele 1–4 se aplică pe coardă cu pulpa vârfulor lor, iar degetul mare se pune întins pe partea stângă (dinspre coarda La) a gâtului instrumentului, pe care îl atinge cu vârful său, situându-se în dreptul degetului 2. Degetele 1–4 vor fi flectate ușor în toate articulațiile, flexiunea degetului 4 fiind mai puțin pronunțată din cauza scurtimii sale.

Se recomandă la început utilizarea exclusivă a coardelor Sol și Re și așezarea tuturor degetelor chiar în cursul primei ședințe, căci garanția pentru o pozare bună este dată numai prin participarea degetului 4, care determină adoptarea de către celelalte trei degete a unei flexiuni juste.

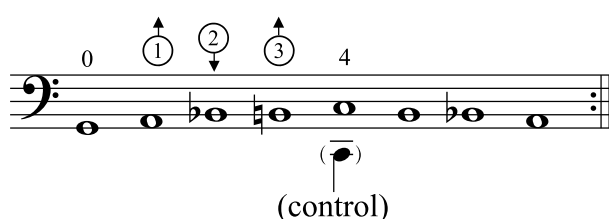
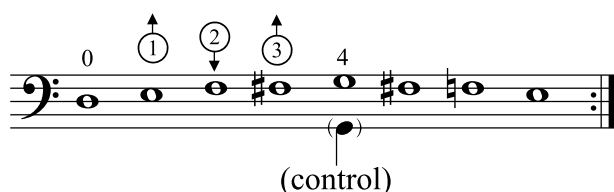
Pentru a se realiza semitonul mare între degetele 2–3 și pentru asigurarea realizării ulterioare a extensiilor, degetele trebuie înclinate ușor peste degetul 1 – spre prăguș. Această înclinare care este de altfel caracteristică școlii moderne, permite să depărtăm degetele unul de altul, nu numai pe seama răsfrângerii lor laterale, ci folosind și mișcarea de abducțiune – adducțiune.

O astfel de ținută oblică este absolut necesară și pentru motivul că degetele 2 și 3 (între care trebuie să realizăm un semiton mare) au un tendon comun în podul palmei, prin care acționează musculatura extensoare. De aceea ele tind să se apropie unul de altul, mai ales cu vârfurile, atunci când se află în poziția flectată. Cu atât mai necesară este înclinarea degetelor la elevii cu mâini mici și degete scurte. Înclinarea nu trebuie totuși exagerată, pentru a nu se răpi degetului 1 libertatea de a executa mișcări articulate de la baza sa.

Munca fără note

După explicarea amănunțită a ținutei fiecărui deget, vom proceda la așezarea și ridicarea pe rând a fiecărui deget, pe coardele Re și Sol, controlându-se intonația notei *sol*, respectiv *do*, cu ajutorul coardei libere inferioare.

Vom folosi la început, tot arcușul pentru fiecare notă și nu vom pretinde ca elevul să numere. Unii pedagogi (Sapojnicov, Boriseac etc.) încep studiul fără note, pizzicato, pentru a nu dedubla atenția elevului.

În același fel se vor studia apoi felurite succesiuni de secunde mari și mici, în genul următoarelor exemple, lăsând elevul să le varieze după plac.

Capitolul V

Organizarea și igiena studiului individual

Mulți pedagogi scapă din vedere faptul că organizarea rațională a studiului individual de acasă este și aceasta o artă și că rezolvarea independentă a acestei probleme este o sarcină care depășește categoric posibilitățile intelectuale ale unui copil de 8–9 ani, fie el chiar foarte talentat.

De aceea explicarea, iar la nevoie chiar demonstrarea manierei raționale de exersare, trebuie să constituie preocuparea principală și permanentă a pedagogului în cursul primilor ani de studii. Copilul trebuie lămurit asupra existenței și modului de funcționare a musculaturii degetelor. El trebuie să știe că la procesul de execuție iau parte activă grupuri de mușchi, a căror activitate are un *caracter antagonist*, adică fiecare grup acționează în sens contrar față de celălalt. În consecință, se impune o strictă separare a activității fiecărui grup, prin eşalonarea lor în timp, pentru a se preîntâmpina acumulări de tensiuni musculare antagoniste, care sunt cauza principală a crampelor și a oboselii excesive. De aici rezultă necesitatea de a alege un tempo care să permită separarea strictă a intervenției fiecărui grup muscular. Se înțelege că tempoul va trebui să fie cu atât mai lent, cu cât mai neobișnuită sau dificilă este mișcarea.

Elevul trebuie să știe de asemenea că mișcările articulate ale degetelor mâinii stângi se execută fără concursul palmei sau al brațului, că pentru a asigura reușita rapidă este nevoie de repetarea de multe ori a pasajelor dificile, desprinse din text și într-un tempo care să asigure reușita la fiecare repetare, aceasta întrucât centrul motor respectiv din scoarța cerebrală înregistrează atât mișcările reușite, cât și pe cele nereușite. Aglomerarea mișcărilor nereușite va avea drept urmare imprimarea în centrul motor a greșelii, ceea ce va avea drept urmare un efect negativ, zădărniciind sau influențând defavorabil reușita mișcării juste.

În cursul primelor luni se recomandă scindarea timpului afectat exercițiului de acasă (aproximativ 1½ - 2 ore zilnic) în mai multe reprize de câte aproximativ 20 minute. Această scindare va asigura folosirea maximă a timpului de studiu prin evitarea oboselii fizice și intelectuale, care survine de regulă la copii după vreo jumătate de oră de lucru la instrument. Să nu se continue studiile în nici un caz după apariția semnelor de oboseală.

Trebuie știut că musculatura obosită prin mișcări stereotipe, nu mai răspunde, nu mai este educabilă. De asemenea, datorită măsurilor de apărare reflexă, prin care organismul tinde să protejeze mușchiul obosit, are loc preluarea muncii acesteia de către grupuri vecine de mușchi, care se substituie celui obosit, ceea ce viciază desigur însăși realizarea, acționând inhibitiv asupra deprinderilor (reflexelor) deja stabilite.

Căteaua

din culegerea Sabin Drăgoi

Allegretto (♩ = 120)

38.

Cârligu

din culegerea Sabin Drăgoi

Allegretto (♩ = 132)

39.

Capitolul II

MÂNA MARE INFERIOARĂ

Sub denumirea „mâna mare inferioară” se înțelege dispoziția degetelor pe coardă, cu secunda mare între degetele 1 și 2, realizată prin **depărtarea degetului 1 de la celelalte**.

Această depărtare, pentru realizarea căreia degetul 1 ia o poziție mai întinsă (fără ca să se întindă la maximum), nu trebuie să se repercuteze asupra poziției celorlalte degete, care împreună cu degetul mare, **vor trebui să-și păstreze poziția, înclinarea și flexura absolut neschimbată**.

Exercițiul nr. 59 conține esența acestei mișcări și ajută la întărirea musculaturii abductoare a degetului 1. Se recomandă controlul permanent al intonației cu ajutorul coardei libere inferioare, ori de câte ori acționează degetul 4.

După ce elevul a asimilat bine întregul exercițiu, vom trece la studierea (fără note) a gamelor si bemol și *mi bemol major* și *sol, do, re minor melodic* (ultima numai în octava mică), toate într-o octavă, folosind la treceri de la mâna mică la mâna mare și invers, mișcări de depărtare și apropiere ale degetului 1 așa cum ele au fost studiate în exercițiul nr. 59. Abia după aceasta vom trece la exercițiul nr. 60 și următoarele. Esențial este ca degetul 1 să nu-și schimbe poziția decât atunci când toate celelalte degete sunt pe coardă.

59.

degetul 1

De întors

Allegro

din culegerea Sabin Dragoi

68.

Ghimpele

Allegro

69.

Capitolul III

MÂNA MARE SUPERIOARĂ

Mâna mare superioară este acea dispoziție a degetelor pe coardă, care rezultă din depărtarea (urcarea) cu un semiton a degetelor 2 – 3 și 4, de degetul 1, fixat la un interval de secundă mare de la coarda liberă. Prin depărtarea degetelor 2, 3 și 4, se obține deci secunda mare între degetele 1 și 2, cu păstrarea semitonurilor între celelalte degete.

Pentru realizarea acestei dispoziții, elevul trebuie să-și închipuie că degetul 1, întinzându-se, **împinge pe celelalte, împreună cu degetul mare care îl urmează pe cel de al doilea**, cu un semiton înspre căluș.

Cotul poate să anticipeze și să sprijine realizarea mâinii mari printr-o ușoară mișcare înainte, ceea ce înlesnește deplasarea degetelor 2, 3 și 4, cu păstrarea obligatorie a înclinării, flexiunii și a distanțelor între ele.

Esențial este ca poziția, înclinarea și flexiunea degetelor 2, 3 și 4 să nu se modifice la trecerea în mâna mare.

Exercițiul nr. 76 servește la fixarea trecerii juste, în mâna mare și înapoi. Se va urmări intonația justă, controlând-o cu coarda liberă inferioară. De asemeni, se va urmări ca sunetul intonat cu degetul 3 în mâna mică să fie absolut identic ca intonație, cu cel intonat de către degetul 2 în mâna mare.

După studierea temeinică a exercițiului nr. 76, mișcarea se va aplica la gamele: *re major* (în două octave), *la major* (într-o octavă), *re minor* (în două octave), *la minor* (într-o octavă), *studiate fără note*.

Momentul trecerii la (și de la) mâna mare este însemnat prin + și se execută pe subdiviziunea (la jumătatea) notei luate cu degetul 1, care rămâne pe coardă în tot cursul exercițiului.

76.

Capitolul IV

STUDII DE SINTEZĂ

(Mâna mică, mâna mare inferioară și superioară)

Allegro moderato

J.J.F. Dotzauer

85. T.A. 0 1 3 4 3 1 2 1 4 3 4

9 3 3 1 4 0 1 3

17 1 3 4 3 4 3 2 3 3

25 3 3 2 3 3 3 3 3 4 2

33 0 4 4 3 2 1 4 2 2 2 3

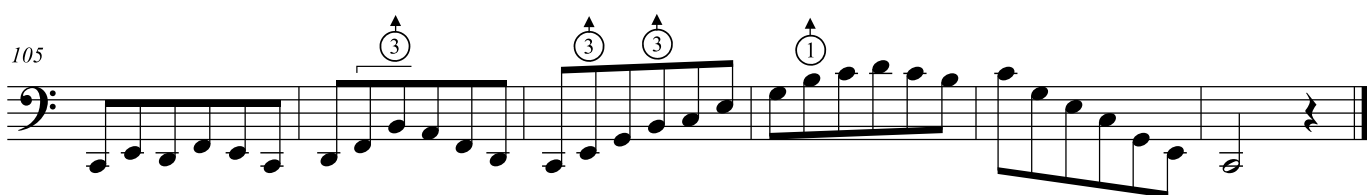
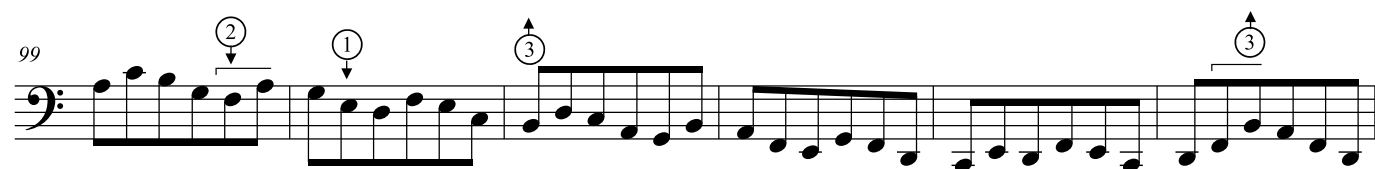
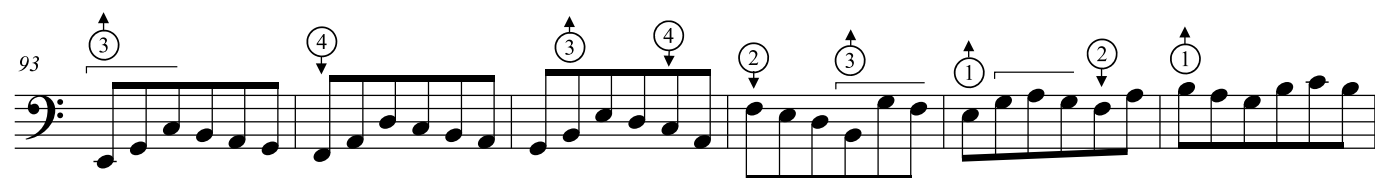
43 4 1 1 4 4 1 1 2 2 3 1 2 2 3 1

51 2 2 1 1 2 1 2 0 4 1 1 4 3 2

59 1 2 1 4 4 1 2 1 3 3 2

67 1 4 4 2 1 4 4 2 1 2 2 1 0 2

75 1 2 1 2 4 1 2 2 1 3

(Poziția I urcată.) Arcuș energic în jumătatea de sus.

